

УДК 331.322 (477)(045)

Правове регулювання відпусток в Україні та міжнародний досвід

Урбанович В.А.

студентка

Вінницького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету

У статті розглянуто проблему правового регулювання відпусток в Україні на сучасному етапі. Детально проаналізовано міжнародні норми про відпустки. Виявлено можливість використання позитивного міжнародного досвіду в процесі доопрацювання проекту Трудового кодексу.

Ключові слова: Трудовий кодекс, правове регулювання, конвенція, відпустка, право.

Урбанович В.А. ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ОТПУСКОВ В УКРАИНЕ И МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ

В статье рассмотрена проблема правового регулирования отпусков в Украине на современном этапе. Подробно проанализированы международные нормы об отпусках. Выявлена возможность использования положительного международного опыта в процессе доработки проекта Трудового кодекса.

Ключевые слова: Трудовой кодекс, правовое регулирование, конвенция, отпуск, право.

Urbanovich V.A. LEGAL REGULATION OF HOLIDAYS IN UKRAINE AND INTERNATIONAL EXPERIENCE

The article deals with the problem of legal regulation of holidays in Ukraine at the present stage. The international rules on holidays are analyzed in detail. Possibility of using positive international experience in the process of revision of the draft Labor Code has been identified.

Keywords: Labor Code, legal regulation, convention, vacation, right.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В Україні трудові відносини регулюються Конституцією України, Кодексом законів про працю України, Законом України «Про відпустки», іншими законами та нормативно-правовими актами України.

Нині розглядається можливість прийняття проекту Трудового кодексу України № 1658 замість застарілого Кодексу законів про працю України від 10 грудня 1971 року № 322-VIII (далі – КЗпП України). Цей документ включає норми, які не передбачені чинним КЗпП України, але практикуються на ринку праці. Що стосується правового регулювання відпусток, то проект Трудового кодексу містить несуттєві норми вдосконалення трудового законодавства. Необхідно врахувати міжнародний досвід в цій сфері трудового права у прийнятті нового Трудового кодексу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед авторів, які зверталися до вивчення окремих аспектів цієї тематики та зробили певний внесок в її розробку, необхідно відзначити таких українських вчених, як Н.Б. Болотіна, В.С. Венедіктов, В.М. Венедіктова, Г.С. Гончарова, С.В. Дріжчана, В.В. Жернаков, І.В. Зуб, Д.О. Карпенко, А.Р. Мацюк, О.І. Процевський, В.Г. Ротань, В.С. Стичинський, Г.І. Чанишева.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження правового регулювання відпусток відповідно до чинного законодавства України у порівняльно-правовому аспекті з міжнародними трудовими стандартами та законодавством зарубіжних країн у цій сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження. Україна перебуває у процесі становлення справді демократичної країни, саме тому зростає необхідність запровадження у сферу трудових відносин гнучких та ефективних механізмів регулювання правових відносин між працівниками та роботодавцями, які мають змінити ринок праці в Україні та пересмислити застаріле радянське законодавство. Законодавча урегульованість трудових відносин у державі є не тільки показником правової культури країни, але й важливим індикатором економічного розвитку суспільства загалом.

Право на відпочинок в Україні гарантується передусім нормами Конституції України. Відносини, пов'язані з наданням відпустки, регулюються главою 5 Кодексу законів про працю України, Законом України «Про відпустки» від 15 листопада 1996 року № 504/96-ВР, іншими законами та нормативно-правовими актами.

Основним нормативним актом, який установлює державні гарантії, права на відпустки, визначає умови, тривалість і порядок їх надання, є Закон від 15.11.96 р. № 504/96-ВР «Про відпустки» (далі – Закон № 504).

Право на відпустки мають громадяни України, які перебувають у трудових відносинах з підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності, виду діяльності та галузевої належності, а також працюють за трудовим договором у фізичної особи. Іноземці та особи без громадянства, які працюють в Україні, мають право на відпустки на одному рівні з громадянами України (стаття 2 Закону України «Про відпустки») [5].

Надання працівникам часу відпочинку для відновлення працездатності, зміцнення здоров'я, а також для виховання дітей, задоволення власних життєвих потреб та інтересів є прямим обов'язком роботодавця.

Із шести конвенцій МОП, що безпосередньо регулюють оплачувані відпустки, Україна ратифікувала в 1956 році Конвенцію № 52 про оплачувані відпустки 1936 року, у 2001 році Конвенцію № 132 про оплачувані відпустки (переглянуто в 1970 році).

За Конвенцією про оплачувані відпустки Міжнародної організації праці від 24 червня 1970 року № 132, ратифікованою Законом України від 29 травня 2001 року № 2481-III, кожна особа, яка працює за наймом, має право на щорічну оплачувану відпустку встановленої мінімальної тривалості, але така відпустка в жодному разі не може становити менше трьох робочих тижнів за один рік роботи. Кожний член Міжнародної організації праці, який ратифікував згадану Конвенцію, може згодом у новій заяві повідомити Генерального директора Міжнародного бюро праці про те, що він встановлює більш тривалу відпустку, ніж та, яка була зазначена під час ратифікації.

Законодавчі акти України відповідають нормам цієї Конвенції, і після її ратифікації Україна проголосила свою готовність дотримуватися міжнародних норм з регулювання державних гарантій права людини на оплачувані відпустки.

В країнах ЄС тривалість щорічної оплачуваної відпустки коливається від 20 робочих днів (4 тижні) (в Ірландії, Бельгії, Болгарії, Кіпрі, Греції, Румунії, Словаччині, Німеччині, Угорщині, Італії тощо) до 28 робочих днів (у Великобританії), 30 днів (у Франції, Іспанії).

В Україні щорічна основна відпустка, яка надається працівникам, становить не менше 24 календарних днів за відпрацьований робо-

чий рік, який відлічується з дня укладення трудового договору (частина 1 статті 6 Закону про відпустки). В новій редакції Трудового кодексу тривалість щорічної відпустки складе 28 календарних днів. Збільшення щорічної основної відпустки відбулося з метою адаптації українського трудового законодавства до Європейської соціальної хартії та інших міжнародно-правових актів.

В багатьох зарубіжних країнах тривалість щорічної оплачуваної відпустки більшою мірою, ніж за законодавством України, пов'язана з тривалістю трудового стажу працівників. Так, наприклад, у Франції питання часу відпочинку визначені главою 3 прийнятого у 2008 році Кодексу про працю, який консолідував попереднє законодавство. Відповідно до Ордонансу від 16 січня 1982 року за один місяць безперервної роботи працівник отримує 2,5 дня відпустки, при цьому загальна тривалість відпустки не може перевищити 30 робочих днів. Відсутність на роботі з неповажної причини приводить до пропорційного скорочення відпустки.

Деякі країни під час визначення тривалості відпустки враховують вік людини. Наприклад, в Іспанії працівникам віком від 60 років основна відпустка надається тривалістю принаймні 1 місяць. В Угорщині працівникам передпенсійного віку щорічна основна відпустка збільшується до 30 днів.

Як бачимо, такі норми трудового права передбачають соціальний захист осіб передпенсійного віку та заохочення досвідчених працівників до трудової діяльності.

В країнах, де тривалість відпустки складає 5–6 тижнів, законодавство передбачає особливий порядок її використання. Так, у Фінляндії п'ятий тиждень відпустки працівник може використати лише в осінньо-зимовий період (між 30 вересня та 2 травня), а у Швеції п'ятий тиждень відпустки за бажанням працівника може накопичуватися протягом п'яти років.

Законодавство зарубіжних країн про відпустки відрізняється від українського законодавства також збільшенням видів відпусток, що використовуються не для відпочинку. Наприклад, у низці європейських країн надається спеціальна батьківська, як правило, оплачувана відпустка при народженні дитини, тривалість цієї відпустки складає від 3 до 18 днів.

Окрім цього, законодавством та колективними договорами у країнах з розвинутою ринковою економікою передбачено й інші від-

пустки, такі як материнська відпустка, вступ у шлюб, смерть члена сім'ї, навчальні відпустки і навіть додаткові відпустки для працівників, які не палять.

Висновки з цього дослідження. Як бачимо, правове регулювання відпусток в Україні здійснюється відповідно до Конвенції МОП про щорічні оплачувані відпустки № 52 (1936 рік) (ратифікована УРСР 11 серпня 1956 року); Конвенції МОП про оплачувані відпустки № 132 (переглянута) (1970 рік) (ратифікована Законом України від 29 травня 2001 року); Конвенції МОП про оплачувані відпустки № 140 (1974 рік) (ратифікована Законом України від 26 вересня 2002 року).

Відповідно до статті 9 Конституції України і статті 19 Закону України «Про міжнародні

договори України» чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства і застосовуються в порядку, передбаченому для норм національного законодавства.

Держава гарантує українцям право на оплачувану щорічну відпустку. Проте система надання відпусток потребує вдосконалення.

В розвинутих країнах працює більш гнучка система надання відпусток. Так, законодавство багатьох країн передбачає заохочувальні відпустки, під час визначення тривалості яких основним критерієм є стаж роботи. Вважаємо, що врахування міжнародного досвіду буде необхідним під час прийняття нового Трудового кодексу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>.
2. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10 грудня 1971 року № 322-VIII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971.– Дод. до № 50. – Ст. 375.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV // Відомості Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv/page>.
4. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV // Відомості Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/436-15>.
5. Про відпустки : Закон України від 15 листопада 1996 року № 504/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 2. – Ст. 4.
6. Про ратифікацію Конвенції Міжнародної організації праці № 132 (переглянутої) 1970 року про оплачувані відпустки : Закон України від 29 травня 2001 року № 2481-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 31. – Ст. 156.
7. Про ратифікацію Конвенції Міжнародної організації праці про оплачувані учбові відпустки 1974 року № 140 : Закон України від 26 вересня 2002 року № 174-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/174-15>.